

Зазначимо, що передумовою змін у регулюванні земельних відносин стало скасування приватної і встановлення загальнонародної власності на землю відповідно до Декрету про землю [9, с. 102-104].

28 червня 1917 року УЦР було прийнято I Універсал, яким створено Генеральний секретаріат, який 12 жовтня 1917 року розробив та затвердив Декларацію, яка значно розширила його повноваження [10, с. 165].

Доцільно звернути увагу на те, що з утворенням Генерального секретаріату було покладено початок процесу розмежування законодавчої і виконавчої влади.

Проект аграрної перебудови Української народної республіки (далі – УНР) було визначено III Універсалом, який передбачав скасування приватної власності на поміщицькі та інші землі нетрудових господарств, до яких було віднесено удільні, монастирські, кабінетні та церковні [11, с. 36-43].

III Універсал ліквідував приватну власність на велике землеволодіння, але не врегулював приватну власність на селянські землі, отже і принцип соціалізації землі було знівельовано [2, с. 214-215].

Отже, положення щодо управління землею визначені у III Універсалі, вимагали додаткових пояснень і тлумачення.

У першій декларації Генерального Секретаріату від 12 жовтня 1917 року було передбачено певні організаційні повноваження Секретаря у справах земельних (дбати про громадське поряdkування землями волосними, повітовими і губернськими комітетами та Радами селянських депутатів, дбати про утворення українського Крайового Земельного Комітету, підготувати проект земельного закону) [10, с. 167].

IV Універсал до існуючих органів місцевої влади додав ради робітничо-солдатських і солдатських депутатів, що ще більше заплутало систему органів самоврядування [9, с. 102-104].

Спробу врегулювання відносин між цими численними органами зробив Земельний закон. Відповідно до статті 4 Земельного закону поряdkування землями місцевого користування належало органам місцевого самоврядування, а іншими – сільським громадам, волосним, повітовим і губернським земельним комітетам в межах їх компетенції [13, с. 140].

В резолюції «Про Центральний Український земельний комітет» було сформульовано декілька вимог до Тимчасового уряду у сфері охорони земель: створити Центральний Український земельний комітет; видати закон про передання в Україні земельних справ у підпоряdkування цього комітету та місцеві земельні комітети; заборонити продаж і довгострокову оренду землі, її роздріблення; визнати всі земельні угоди, укладені від початку революції, недійсними; вжити жорстких заходів проти вирубування лісу [14, с. 101].

Отже, цей період характеризується серйозними змінами в адміністративно-правовому регулюванні діяльності органів влади та місцевого самоврядування у сфері управління землями.

В цілому, як центральні, так і місцеві органи влади періоду УЦР перебували лише на стадії становлення, що вплинуло на якісне управління землею та збереження її якості та цілісності.

Разом з тим, недосконале правове забезпечення регулювання земельних відносин вплинуло на механізм управління щодо забезпечення охорони землі.

Земельний устрій в країні був змінений після революції 1917 року. Декрет «Про землю» від 26 жовтня 1917 року та Закон «Про соціалізацію землі», стали фундаментом будівництва радянського земельного законодавства. Загальне керівництво по створенню радгоспів і колгоспів здійснював Наркомат землеробства. Ці господарства часто створювались у примусовому порядку.

У 1923 року в Україні набрав чинності Цивільний кодекс РСФСР від 1922 року. Цей кодекс закріплював виключну державну власність на землю та все націоналізоване майно.

Новий Примірний статут 1935 року встановив, що земля закріплюється за колгоспами у безстрокове користування і що колгоспи зобов'язані планувати так своє господарство,

щоб виконувати державні плани сільськогосподарського виробництва та усі «зобов'язання перед державою».

Конституція СРСР 1936 року признала землю, її надра, води і ліси державною власністю.

В 1961 році землевпорядні органи було реорганізовано, створено проектні інститути із землевпорядкування «Укрземпроект» та їхні обласні експедиції [14, с. 98].

Основним методом управлінських дій держави з реалізації земельної політики був землеустрій.

В Основах земельного законодавства Союзу РСР та союзних республік, прийнятих 13 грудня 1968 року, вперше виділялись категорії земель водного фонду і земель населених пунктів. Передбачався окремий розділ про земельний кадастр. Основи закріплювали принцип пріоритету використання земель сільськогосподарського призначення. В УРСР 1970 року в його доповнення було ухвалено Земельний кодекс. Згідно з постановою Ради Міністрів СРСР «Про порядок ведення державного земельного кадастру» від 10.06.1977 р. широко проводилися роботи з земельного кадастру, а також визначення продуктивної здатності земель різної якості [15, с. 25-27].

Постанова Верховної Ради України від 18 грудня 1990 року «Про земельну реформу» відкрила новий етап розвитку земельних відносин в Україні. Головною метою сучасної земельної реформи стало докорінне перетворення відносин земельної власності на основі ліквідації монополії держави на землю. Подальше законодавство встановило три форми власності в Україні: державну, колективну та приватну.

Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року проголосила, що земля є власністю українського народу.

До завдань державного контролю за використанням та охороною земель Земельний кодекс України, редакція 1991 року, відносила: «забезпечення додержання всіма державними і громадськими органами, державними, кооперативними та іншими громадськими підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами вимог земельного законодавства з метою ефективного використання та охорони земель [16].

Статтею 94 Земельний Кодекс України в редакції 1992 року було встановлено, що «... державний контроль за використанням і охороною земель здійснюється Радами народних депутатів, а також Державним комітетом України по земельних ресурсах, Міністерством охорони навколишнього природного середовища України та іншими спеціально уповноваженими на те державними органами». До цього часу державний контроль за використанням та охороною земель здійснювався землевпорядною службою Міністерства сільського господарства України.

Земельний кодекс України (далі – ЗК України), прийнятий Верховною Радою 25 жовтня 2001 року розпочав період реформ та вперше чітко визначив роль держави та органів місцевого самоврядування у сфері охорони земель [17].

З метою припинення порушення земельного законодавства Указом Президента України від 2002 року «Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх використанням і охороною» було визначено, що «...забезпечення належного контролю за використанням та охороною земель, додержання вимог земельного законодавства та запобігання правопорушень є одним із пріоритетних завдань органів виконавчої влади при здійсненні ними заходів, пов'язаних із реформуванням земельних відносин [18].

В грудні 2002 року була утворена в складі Держкомзему України Державна інспекція з контролю за використанням та охороною земель, однією із функцій якої була організація та здійснення державного контролю за використанням та охороною земель.

Важливим для становлення державного контролю за використанням та охороною земель стало прийняття у 2003 році Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». Цим Законом встановлено вичерпний перелік спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері державного контролю за використанням та охороною земель.

12. Українське державотворення: не витребуваний потенціал. Словник-довідник / За ред. О. М. Мироненка. – К.: Либідь, 1997. – С. 214-215
13. Енциклопедія історії України: В 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2003–2013. – Т. 5. – С. 140
14. Українська Центральна Рада: документи і матеріали у двох томах. Київ, 1996. Т. 1: 04 березня – 9 грудня 1917 року. – С. 101
15. Третяк А. Управління земельними ресурсами / А. М. Третяк, О. С. Дорош. – Київ : ТОВ «Август Трейд», 2008. – 462 с.
16. Земельний кодекс Української РСР: Прийнятий 18 грудня 1991 року № 561– XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 10. – Ст. 98
17. Земельний кодекс України // Відом. Верхов. Ради. – 1992. – № 25. – Ст. 354
18. Земельний кодекс України: Прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27
19. Про вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами та контролю за їх використанням і охороною: Указ Президента України від 19 серпня 2002 року № 720 // Офіційний вісник України – 2002. – № 34. – Ст. 156
20. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
21. Про ліквідацію державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2010 року № 1068 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-2010-%D0%BF>.

Стаття надійшла 23.05.2017 р.

М. В. Чёрная, аспірантка
 Кировоградский государственный университет
 имени Владимира Винниченко
 Факультет истории и права
 ул. Шевченко, 1, Кропивницкий, 25006, Украина

ПЕРИОДИЗАЦИЯ РАЗВИТИЯ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ЗЕМЕЛЬ

Резюме

Статья посвящена раскрытию основных моментов в истории становления и развития деятельности органов государственной власти в сфере охраны земель.

Ключевые слова: органы государственной власти, управление в сфере охраны земель, охрана земель, государственное регулирование.

M. V. Chorna, Graduate Student
 Kirovograd State Pedagogical University
 Named Vladimir Vinnichenko
 Faculty of History and Law
 Shevchenko Street, 1, Kropyvnytskyu, 25006, Ukraine

PERIODIZATION OF THE MAIN ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES IN THE SPHERE OF LAND PROTECTION

Summary

The article deals with the coverage of the highlights in the history of formation and development of public authorities in the sphere of land protection.

Key words: public authorities, control in the sphere of land, land protection, public regulation.